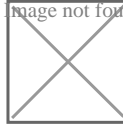

Στο Άγιο Όρος είχε τυπωθή το πρώτο ελληνικό βιβλίο (εφημ. Μακεδονία, 9/4/1977)

Γενικά / Άγιον Όρος / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Image not found or type unknown

Μιά ένδιαφέρουσα έρευνα

ΣΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ ΕΙΧΕ ΤΥΠΩΘΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

“Ένα λιγοσέλιδο ψαλτήρι με 6
τινά στοιχεία. Ή προσφορά τ
γιορείτικης κοινότητας. Δύο ο

Η παράδοση ξεκινάει πριν από
10 αιώνες. Από την πίστη και την
ένότητα μιας μικρής ομάδας χρι-
στιανών, που αφιερώθηκε στο θεό,
κάτω από τον πελώριο Ίσκιο του
έπιβλητικού βουνού της Χαλκιδικής.

Ίδρυτής, μία φιλία, θαθεία και
αξιοθαύμαστα δυνατή. Ανάμεσα σε
έναν όσιο και σε έναν αυτοκράτο-
ρα. Ο πρώτος, ο Αθανάσιος, που
έπονομάστηκε «Αθωνίτης». Ο δεύ-
τερος ο Νικηφόρος Φωκάς. Γνωρί-
στηκαν νέει στή μονή Κυμινά, στή
Θεσσαλία. Και τους συνέδεσε ή θρη-
σκευτική πνευματικότητα και ο ά-
ναχωρητικός έξαγνισμός. Η ζωή
τους χάρισε κοσμικά, ποτέ όμως
πνευματικά. Ο Νικηφόρος έγινε
τροπαιούχος στρατηγός και άργό-
τερα αυτοκράτορας στο Βυζάντιο,
στόν μισό δηλαδή, τότε κόσμο. Ο
Αθανάσιος πορεύτηκε στή γή, διδά-
σκοντας τόν λόγο του θεού. Και κά-
ποια στιγμή τό θαύμα της παλιάς
φιλίας άστραψε γόνιμο. Ο αυτοκρά-
τορας έδωσε στόν όσιο άθθονα τά
μέσα να Ίδρύση την πρώτη κοινο-
βιακά οργανωμένη μοναστική μο-
νάδα στόν Αθω, με τό κτίσιμο του
πρώτου και σημαντικότετου κέν-
τρου, της Μονής της Μεγάλης Λαύ-
ρας. Έτος 963.

Η Ίεροσύνη ως λειτουργη-
μα ά σκεΐται σε όλες τις ά-
κρες της γής. Και με ποικι-
λίες έσωτερικής και έξωτε-
ρικής στολής. Η άγιοσύνη, ό-
μως, της Ίεροσύνης, τουλάχισ-
τον για την Εύρώπη, μόνο
στόν Αθω υπάρχει. Εκεί ο έ-
λεύθερος και ουσιαστικός έξα-
γνισμός. Εκεί και τό υποδει-
γματικό σχήμα του ανθρώπου
του ύψωμένου στο άπροσπέ-
λαστο της Θείας Οίκονομίας.

Έχει σημασία ή μικρή Ιστορία
για την μελέτη μας. Καλοκαίρι του
1963. Μικρή λογοτεχνική ουντροφία
ανάμεσα σε ένα έορταστικό πλήθος
άπό κάθε έπιστημοσύνη και έπάγ-
γελμα πνευματικό, ταξιδεύαμε προ-
σκαλεσμένοι στις γιορτές της χιλι-

λείωμενο στο συρτάρι μου ένα μολύβι σχετικό με το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο και το πρώτο βιβλίο που τυπώθηκε στην Ελλάδα. Ήταν μιά έρευνα που απασχολούσε χωρίς διέξοδο. Και αυτό γιατί υπάρχει ένα κενό δύο περίπου αιώνων στις πληροφορίες των πηγών από το 1627 που έφθεσε στην Πόλη το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο ο πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρης, ως την Εθνεγερσία. Για το τυπογραφείο αυτό, μιλώνοντας αργότερα στο βιβλίο μου «Τό θέατρο του Εικοσιέννα» (Κυκλοφόρησε τό 1972 και τόν επόμενο χρόνο πήρε τό μεγάλο βραβείο τής Ακαδημίας Αθηνών, Ιδρύματος Ουράνη) αναφέρω:

«Σ' ολόκληρη τήν τουρκική επικράτεια δέν υπάρχει ένα εκπαιδευτήριο, ένας καλλιτεχνικός χώρος, ένα μουσείο, ένα θέατρο, μιά ορχήστρα, ένα πνευματικό ίδρυμα, μιά βιβλιοθήκη, δέν εργάζεται ούτε ένα τυπογραφείο. Τό πρώτο και μοναδικό που έφερε στην Πόλη στά 1927 ο πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρης με τόν ιερομόναχο και κατοπινό επίσκοπο Κεφαλονιάς Νικόδημο Μεταξά, αφού λειτούργησε έξι μήνες, τσακίστηκε από τούς γεωτσαύρους, γιατί θεωρήθηκε σάν ένα «σατανικό μηχανήμα», που κατασκευάζει... όπλα».

Κι' ο λόγος ήταν βέβαια, για ελληνικό τυπογραφείο και ζωή στον καιρό τής σκλαβιάς. Από εκεί και δώθε σωπαίνουν οί πηγές, ως τήν Επανάσταση που ο φιλέλληνας Αμβρόσιος Διδότος έστειλε στή Χιο και λειτούργησε τό ως τώρα «πρώτο» θεωρούμενο ελληνικό τυπογραφείο και τυπώθηκε τό «πρώτο» βιβλίο στην Ελλάδα, ή «Ελληνική Γραμματική» του Βάμβα (1821).

Καθώς, μετά τόν έσπερινό, στό κατάστρωμα του «Κανάρη», μιλούσαμε στή συντροφιά μας για ρίζες

Η ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ!

Όπου αυτές τες μέρες του 1977 ή διαίσθηση, που με κίνησε πριν 14 χρόνια στό ιερό θουνό, αληθεύτηκε πέρα για πέρα. Σέ μιά ιδιαίτερη συλλογή, τή «Βιβλιοφιλία» του Κώστα Σπανού στην Αθήνα, βρέθηκε τό ζητούμενο. Ο καλός νέος εκδότης παρουσίασε πρόσφατα μιά πολύτιμη σειρά παλιών σπανίων βιβλίων και περγαμηνών, με τόν γενικό τίτλο «Βυζάντιο — Αναγέννηση». Τήν ημέρα των εγκαινίων, ο Σπανός, μου αποκάλυψε ότι κατέχει τό μοναδικό άρτιο αντίτυπο ενός βιβλίου που τυπώθηκε στό Λυγίο Όρος τόν 18ο αιώνα, συγκεκριμένα τό 1759. Και με συγκίνηση μου παρουσίασε τό μικρό σκεθρό από τόν καιρό έντυπο, ένα λιγασέλιδο ψαλτήρι, με τά γνωστά βυζαντινά στοιχεία. Ο εδγενικός φίλος προσέφερε τή στιγμή εκείνη μιά ανεκτίμητη υπηρεσία στή γραμματεία μας και σέ μένα μιά βαθύτατη ικανοποίηση. Συμπληρωνόταν ο κρίκος από τόν Λούκαρη στό Βάμβα. Στά 200 χρόνια πριν από τήν Παλλιογενεσία, λειτούργησε τυπογραφείο στην Ελλάδα. Και τό πρώτο ελληνικό βιβλίο τυπώθηκε στόν Αθω τό 1759. Τό κείμενο μάλιστα κομμοί και δύο βυζαντινές που μας πα-

ελλαδικές και τήν προσφορά τής Αγιορείτικης Κοινότητας στην πνευματική ζωή του λαού μας, έκαμα λόγο για τό θέμα που από καιρό με απασχολούσε. Και διετύπωσα τήν υπόθεση ότι είναι πολύ πιθανό να υπήρχε κάποια τυπογραφική μονάδα στόν Αθω, με τό καθεστώς μιάς σχετικής ελευθερίας που λειτούργησε εκεί τόν καιρό τής σκλαβιάς. Ευκαιρία, είπαμε, να τό ερευνήσουμε. Και δέν άμελήσαμε. Ετσι, μέσα στά ένδιαφέροντά μας να γνωρίσουμε όσα μπορούσαμε περισσότερο από τά αξιοθαύμαστα που έχει να προσφέρη ο σπουδαίος αυτός θρησκευτικός και πνευματικός χώρος, ήταν και τουτό: πότε λειτούργησε κάποιο πρώτο τυπογραφείο στόν Αθω και τί έτύπωσε;

Πιότερο άσχοληθήκαμε ο άξέχαστος Βενέζης και εγώ. Περιηγηθήκαμε σχεδόν όλες τες μονές και τες αξιόλογες έστιες. Ζητήσαμε πληροφορίες από πλήθος σεβάσιμους πνευματικούς πατέρες. Τελικά τίποτα θετικό δέν ξεκαθάρισαμε πέρα από κάποιες άόριστες ένδείξεις για κά-

Ο αναφερόμενος Νεόφυτος ό έξ Εβραίων, είναι ό περιφημος δάσκαλος του Γένου Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης. Από έβραϊκή οικογένεια: τής Πάτρας, άσπάστηκε το χριστιανισμό, σπούδασε στην Πάτμο και στην Πόλη και άσκήτεψε στη οκή τη Καυσοκαλυβίων, που άνηκε στη μονή τής Μεγάλης Λαύρας, από εκεί και τό «Καυσοκαλυβίτης», και έγινε ό πρώτος διευθυντής τής Αθωνιάδος Σχολής του Αθω που ιδρύθηκε τό 1749 στο Βατοπέδι Τό ανέλαβε ό Εύγένιος Βούλγαρης. Καί ό Καυσοκαλυβίτης πορεύτηκε και δίδαξε στη Χίο, στη Βλαχία και στο Βουκουρέστι όπου και πέθανε τό 1780. Ανάμεσα στους μαθητές του και οι λάμπροι Φιλάρετος και Γρηγόριος Κωνσταντίνου. Καταμέ πληροσοφία δέν φτάνει ως είπαμεν τους άλλους δύο «παισόγοντες» το πρώτου αυτού βιβλίου που τυπώθηκε στην Ελλάδα τό 1759, τό Δούκα Σωτήρη, τόν Θάσιο και τόν Κοσμᾶ τόν Επιδάουσιο. Κάποιος ειδικός στα έκκλησιαστικά, άς συνεχίσει τήν έρευνα. Αξιζε τόν κόπο.

ΔΗΜ. ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

[\(περισσότερα...\)](#)